

Νομική υπόσταση και γεωπολιτική θέση της Δημοκρατίας του Αρτσάχ: δικαιολογούν την ήττα έναντι του Αζερμπαϊτζάν

Πώς διαμορφώθηκε το σημερινό καθεστώς του Αρτσάχ

Το Ναγκόρνο Καραμπάχ (που σημαίνει ορεινό Καραμπάχ) είναι μία περιοχή στον Νότιο Καύκασο, βρίσκεται μεταξύ των περιοχών Κάτω Καραμπάχ και της Zangezur, εντός της Αζερικής επικράτειας και καλύπτει τη νοτιοανατολική σειρά του Μικρότερου Καυκάσου. Το 1988 οι Αρμένιοι κάτοικοι της περιοχής του Καραμπάχ ξεσηκώθηκαν κατά του Αζερικού ζυγού. Το Αζερμπαϊτζάν απάντησε με βίαιες προσπάθειες να καταπνίξει το αίτημα. Μετά την διάσπαση της Σοβιετικής Ένωσης, το 1991 συστάθηκε η Δημοκρατία του Ορεινού Καραμπάχ. Ακολούθησε δημοψήφισμα για τον προσδιορισμό της νομικής και κρατικής υπόστασης της περιοχής, με το οποίο ο λαός αποφάσισε υπέρ της ανεξαρτησίας της δημοκρατίας. Η Δημοκρατία του Ορεινού Καραμπάχ εκκίνησε ως κοινοβουλευτική, ωστόσο εξαιτίας εντατικών στρατιωτικών επιχειρήσεων του Αζερμπαϊτζάν, αναγκάστηκαν να περιορίσουν τις εξουσίες του νομοθετικού και του εκτελεστικού σώματος. Έκτοτε συνεχίστηκαν οι επιθέσεις και οι στρατιωτικές επιχειρήσεις και από τις δύο πλευρές μέχρι το 1994 και την υπογραφή της συνθήκης κατάπαυσης πυρός που διαμόρφωσε τα σύνορα όπως υπάρχουν μέχρι σήμερα, πριν την νέα συνθηκολόγηση. Από το 2017, με νέο δημοψήφισμα, η δημοκρατία γίνεται προεδρική και καθιερώνεται πλέον η επίσημη ονομασία Αρτσάχ. Στον έλεγχο του Αρτσάχ παρέμειναν οι περιοχές Σεβανκέρτ, Μαρτουνί, Μαρτακέρτ, Ασκεράν, Κασατάγ, Σουσί και Σαγουμιάν.

Πώς αντιμετωπίζεται η Δημοκρατία του Αρτσάχ από το Διεθνές Δίκαιο

Σύμφωνα με το άρθρο 1 της Συνθήκης του Μοντεβιδέο για τα Δικαιώματα και τις Υποχρεώσεις των Κρατών, τα στοιχεία για την ύπαρξη κράτους είναι ένας μόνιμος πληθυσμός, προσδιορισμένο έδαφος, κυβέρνηση και διατήρηση διεθνών σχέσεων με άλλα κράτη. Το Αρτσάχ δεν μπορεί να θεωρηθεί από τη διεθνή έννομη τάξη ως κράτος, αφού απουσιάζει εντελώς το τέταρτο στοιχείο. Μη όντας αναγνωρισμένο ως κράτος από κανένα κράτος-μέλος του ΟΗΕ, δεν διατηρεί διπλωματικές σχέσεις με αυτά. Θα μπορούσε να τεθεί ζήτημα, ωστόσο, σχετικά με το αν υπόκειται στην έννοια του de facto κράτους. Ο όρος de facto κράτος αναφέρεται σε μία περιοχή όπου εξασκείται εσωτερική κυριαρχία σε όσους βρίσκονται σε αυτή, αλλά δεν είναι αναγνωρισμένη από το μεγαλύτερο μέρος του κόσμου ως η νόμιμη αρχή που πρέπει να ασκεί εξουσία στο έδαφος αυτό. Ένα de facto κράτος, έχει αποκοπεί από το έδαφος ενός ευρύτερου διεθνώς αναγνωρισμένου κράτους. Εν προκειμένω, αν και το Αρτσάχ παρουσιάζει κάποια χαρακτηριστικά de facto κράτους, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως τέτοιο, εξαιτίας συγκεκριμένων παραγόντων. Η ασφάλεια, η οικονομία, η πολιτογράφηση, καιρία ζητήματα για την ανεξάρτητη λειτουργία ενός κράτους, φαίνεται να είναι εξαρτώμενα σε σημαντικό βαθμό από την χώρα-προστάτη, την Αρμενία. Αν και το Αρτσάχ έχει κηρύξει μονομερώς την ανεξαρτησία του από το 1991, οι βλέψεις για ένωση με την Αρμενία παραμένουν υπαρκτές. Μάλιστα, σε ομιλία του το 2015, ο Πρόεδρος της Αρμενίας Σερζ Σαρκασιάν, δήλωσε ότι θεωρεί το Ναγκόρνο Καραμπάχ *αναπόσπαστο κομμάτι της Αρμενίας*. Συνεπώς, από τη νομική του υπόσταση είναι σαφές ότι το Αρτσάχ χωρίς την πλήρη στήριξη ενός άλλου αναγνωρισμένου κράτους δεν δύναται να αντιμετωπίσει απειλές και προκλήσεις, παρά μόνο τα καθημερινά ζητήματα.

προτείουσα του Αρτσάχ και θα βοηθήσει σημαντικά στην ενίσχυση της περιοχής, η οποία χωρίς αυτόν θα ήταν πλήρως αποκομμένη με τα γατονικά με την Αρμενία εδάφη να είναι πλέον υπό Αζερικό έλεγχο. Την τήρηση της συμφωνίας αναλαμβάνει επί της ουσίας η Ρωσία με 2.000 Ρώσους στρατιώτες εγκατεστημένους στην περιοχή και εφορτισμένους με την διατήρηση της ειρήνης εκεί. Από πλευράς διεθνούς δικαίου δεν φαίνεται να επήλθε κάποια ουσιαστική μεταβολή, αφού η νομική υπόσταση της περιοχής παραμένει ίδια, μια ανεξάρτητη διοικητική περιοχή εντός της Αζερικής επικράτειας, αλλά από ό,τι φάνηκε με τις τελευταίες εξελίξεις πλήρως εξαρτημένη από την Αρμενία. Επί του πρακταίου το μόνο που έχει αλλάξει είναι η έκταση του Αρμενικού θύλακα στο έδαφος του Αζερμπαϊτζάν, η οποία έχει συρρικνωθεί και συνεπώς ο έλεγχος και η επιρροή των Αρμενίων στην περιοχή ενδοχόμενος αποδυναμωθεί, ειδικά αν μελλοντικά εμπλακεί ως φερόμενη ειρηνευτική δύναμη και η Τουρκία. Μένει να φανεί στις εξελίξεις, αφενός αν αυτή τη φορά η συμφωνία κατάπαυσης του πυρός θα τηρηθεί ή θα επαναληφθεί η ιστορία, αφετέρου αν η Ανεξάρτητη Δημοκρατία του Αρτσάχ θα αναγνωρισθεί από κάποιο μέλος του ΟΗΕ κάνοντας έτσι ένα βήμα προς το χαρακτηρισμό ανεξάρτητο κράτος.

Πηγές

Introduction: A Conceptual Framework for Engagement with de facto States
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17449057.2018.1495362?src=recsys>

Ethnicity and Territory in the Former Soviet Union: Regions in Conflict
<https://books.google.gr/books?id=GBSgBAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=el&f=false&onpage&q&f=false>

The Recognition of States: Law and Practice in Debate and Evolution

https://books.google.gr/books?id=GAO8vIJE8_OC&pg=PR3&hl=el&source=gbs_selected_pages&cad=3#v=onepage&q&f=false

Introduction: The Strange Endurance of De Facto States

<https://carnegieeurope.eu/2018/12/03/introduction-strange-endurance-of-de-facto-states-pub-77841>

De Facto States

<https://www.ponarseurasia.org/memo/de-facto-states-unbound>

De facto states Research Unit

<https://defactostates.ut.ee/home-0>

Η ίδρυση της Δημοκρατίας του Αρτσάχ <https://www.ancg.gr/karabakh-chronicle/>

Ναγκόρνο Καραμπάχ: Η ιστορία της σύγκρουσης
<https://www.cnn.gr/focus/apopseis/story/237905/nagorno-karapach-h-istoria-tis-syngkroyis>

Οι γεωπολιτικοί παράγοντες που επέδρασαν στην ήττα

Η συγκυρία στην οποία βρέθηκε η Αρμενία και το Αρτσάχ ήταν καθοριστική για την ήττα και την κατάληξη στη συγκεκριμένη συνθηκολόγηση. Η γεωγραφική θέση της Αρμενίας την απομονώνει από συμμάχους και περιφερειακές συνεργασίες. Ο μόνος σύμμαχος που είχε, η Ρωσία, από το 2018 και την εκλογή του Πασινιάν, φαίνεται να απομακρύνθηκε, καθώς η συγκεκριμένη κυβέρνηση διαπνέεται από αντιρωσικά φρονήματα διατηρώντας φιλοδυτική στάση. Αν και μέλη της ομάδας του Μινστ του ΟΑΣΕ, η οποία ήταν εφορτισμένη με τη διαχείριση του ζητήματος της περιοχής, τόσο η Γαλλία όσο και οι ΗΠΑ αδράνησαν, ενδοχόμενος λόγω εσωτερικών προτεραιοτήτων που κλήθηκαν να διευθετήσουν. Πέραν του μεζονος ζητήματος της γαγκόσμιος πανδημίας, η μεν Γαλλία αντιμετώπιζε τρομοκρατικά χτυπήματα, οι δε ΗΠΑ ήταν εστιασμένες στις επερχόμενες εκλογές.

Η ίδια η Αρμενία φαίνεται επίσης να μην στήριξε το Αρτσάχ με κάθε μέσο. Η συμβολή της περιορίστηκε στην αποστολή βαλλιστικών και αντιβαλλιστικών πυραύλων, πυροβολικού, ραντάρ, μη επανδρωμένων αεροσκαφών και μικρού αριθμού στρατιωτών. Αυτό δικαιολογείται από δύο λόγους. Πρώτον, η ίδια μπορεί να γινόταν επίσης στόχος επίθεσης από τους Αζέρους, επομένως όφειλε να διατηρήσει εξοπλισμούς και ανθρώπινο δυναμικό για τη χώρα. Δεύτερον, αν εμπλεκόταν με κάθε μέσο θα προκαλούσε ενδοχόμενος την άμεση εμπλοκή της Τουρκίας στις εχθροπραξίες, στο πλευρό των Αζέρων.

Το Αρτσάχ όταν δέχθηκε επίθεση φαίνεται πως ήταν επίσης αποδυναμωμένο. Τα κεφάλαιά του για εξοπλισμούς ήταν λιγοστά, όμως παράλληλα με την έλλειψη πυρομαχικών φαίνεται πως είχε και μειωμένο αριθμό μάχου ανθρώπινου δυναμικού, καθώς με την έναρξη των εχθροπραξιών, μεγάλο μέρος του πληθυσμού αναχώρησε για την Αρμενία ώστε να προστατευθεί.

Το Αζερμπαϊτζάν από την άλλη πλευρά ήταν σημαντικά ισχυρότερο, έχοντας περισσότερους συμμάχους στο πλευρό του. Αρχικά, λόγω των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων της χώρας, είχε σημαντικά μεγαλύτερα κεφάλαια να διαθέσει για στρατιωτικές δαπάνες και εξοπλισμό. Η στήριξη από πλευράς Συρίας με αποστολή μισθοφόρων και από πλευράς Τουρκίας με τούρκους στρατιωτικούς συμβούλους και μονάδες τουρκικών ειδικών δυνάμεων υπήρξε επίσης καίρια για τη νίκη των Αζέρων. Κοιμβικός, τέλος ήταν και ο ρόλος των τουρκικών, ισραηλινών και νατοϊκών εξοπλισμών που εξασφάλισε το Αζερμπαϊτζάν. Η παραδοσιακά καλή αεράμια των Αρμενίων δεν στάθηκε εμπόδιο στην αντίπαλη πλευρά, αφού εξαντλήθηκε νωρίς από οικονομικά εχθρικά αεροσκάφη, οπότε δεν μπόρεσε να ανακόψει τις επιθέσεις τουρκικών και ισραηλινών drones που ακολουθούσαν.

Οι όροι της συμφωνίας και η διαμόρφωση της νέας κατάστασης

Τέλος στον πόλεμο τον 44 ημερών τέθηκε με τη συνθηκολόγηση μεταξύ Αρμενίας και Αζερμπαϊτζάν, την 9^η Νοεμβρίου 2020 κατόπιν διαμεσολάβησης της Ρωσίας. Η Αρμενία αναγκάζεται να παραδώσει ένα τμήμα του Ναγκόρνο Καραμπάχ, καθώς και να παραιτηθεί από τα γήρινα εδάφη που θα παραμείνουν στην κυριαρχία του Αζερμπαϊτζάν μετά την κατακτήσει τους από τους Αζέρους. Ο μόνος θετικός για την Αρμενία όρος φαίνεται να είναι η διόδος Λατσίν που ενώνει την Αρμενία με την

Συρίγος: Αποτέλεσμα της συντριπτικής υπεροχής του Αζέρων σε στρατιωτικά μέσα η συμφωνία με Αρμενία
<https://www.lawandorder.gr/Article/94827/opinions/surigos-apotelesma-tis-suntripitikis-uperochis-ton-azeron-se-stratiotika-mesa-i-sumfonia-me-armenia>

Ναγκόρνο-Καραμπάχ: Γιατί η Αρμενία είναι ο "μεγάλος χαμένος" του πολέμου
<https://www.news247.gr/syntetefxeis/nagorno-karapach-giati-i-armenia-einai-omegalos-chamemos-toy-polemoy.9049895.html>

Η συνθηκολόγηση των Αρμενίων στο Αρτσάχ -Ναγκόρνο Καραμπάχ

<https://neoskosmos.com/el/261380/i-synthikologisi-ton-armenion-sto-artsach-nagorno-karapach/>

Συνθηκολόγηση Αρμενίας-Αζερμπαϊτζάν: Νέο παύτρες, νέες προκλήσεις
<https://www.evros24.gr/synthikologisi-armenias-azermpaitzan/>

Ναγκόρνο Καραμπάχ: Ειρηνευτική συμφωνία μεταξύ Αρμενίας – Αζερμπαϊτζάν με «γγυητή» τον Πούτιν

<https://www.cnn.gr/kosmos/story/242058/naekorno-karapach-cirinevtiki-symfonia-metaxy-armenias-azermpaitzan-me-eggyviti-ton-povtin>

Σε πικρή συνθηκολόγηση οδηγήθηκε η Αρμενία
<https://www.kathimerini.gr/world/561158623/se-pikri-synthikologisi-odigithike-i-armenia/>

Ναγκόρνο Καραμπάχ: Οι εσωτερικοί και εξωτερικοί λόγοι που ώθησαν την Αρμενία σε ήττα και συνθηκολόγηση

<https://www.liberal.gr/aposis/oi-esoterikoi-kai-exoterikoi-logoi-pou-othisan-tin-armenia-se-itta-kai-synthikologisi/335953>

Ναγκόρνο Καραμπάχ: Τερματισμός του πολέμου με συνθηκολόγηση της Αρμενίας

<https://www.news247.gr/kosmos/nagorno-karapach-termatismos-toy-polemoy-me-synthikologisi-tis-armenias.9045580.html>